

AZ UNIÓ KÜLÜGYI ÉS
BIZTONSÁGPOLITIKAI
FŐKÉPVISELŐJE

Brüsszel, 2018.1.8.
JOIN(2018) 1 final

KÖZÖS KÖZLEMÉNY AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

Az Irakra vonatkozó uniós stratégia elemeiről

Bevezetés

Irak népe, kormánya és a fegyveres erői a Dáís elleni nemzetközi koalíció¹ segítségével sikeresen véget vetettek a Dáís által gyakorolt területi ellenőrzésnek Irakban. 2003-tól és azt megelőzően az ország éveken át szenvedett konfliktusoktól, azonban a Dáís 2014-től kezdődő terrorcselekményei a belső erőszak eddigi legborzalmasabb megnyilvánulásai voltak. Iraknak élnie kell azzal az új lehetőséggel, hogy felépítsen egy inkluzív és elszámoltatható politikai rendszert, mely valamennyi közösség, régió és vallás szolgálatában áll, továbbá megőrzi az ország sokszínűségét és megszilárdítja a demokratikus rendjét. Ez döntő fontosságú a nép és a kormány közötti bizalom helyreállítása, valamint a megosztó szektarianizmushoz és szeparatizmushoz való visszatérés elkerülése érdekében.

A Dáís elleni, három évig tartó küzdelem óriási áldozatot követelt az országtól. Ide sorolandó a rengeteg civil és katonai halott, a nagyarányú emberi szenvedés és trauma, a még mindig lakóhely nélküli személyek milliói, a társadalmi szövet szétrombolása különösen a konfliktusban érintett közösségekben, az állami és a magánkézben lévő infrastruktúra nagyarányú elpusztítása, valamint a kritikus pénzügyi és gazdasági helyzet. Most számos kihívás áll az iraki kormány és nép előtt. Irak, a Közel-Kelet és a nemzetközi közösség egésze számára fontos, hogy Irak megbirkózzon ezekkel a kihívásokkal, mivel mindegyikük érezte a válság következményeit és mindegyiküket negatívan érintené, ha fennmaradna az instabilitás Irakban.

Az EU különösen érdekelt annak biztosításában, hogy Irak megerősödve kerüljön ki a válságból. Amennyiben nem sikerül kezelni a válság mögötti okokat, az gyengítené az ország egységét, biztonságát, demokratikus rendjét és a gazdasági fejlődését, és aláásná az iraki kormány reform- és megbékélési törekvéseit. Egy ilyen forgatókönyv nagy valószínűséggel elmélyítené a vallási ellentéteket és felerősítené az etnikai feszültségeket. Irak nemcsak a terrorizmus melegágya maradna, ami közvetlen és folyamatos fenyegetést jelent az EU biztonságára nézve, hanem az országot újabb válságba sodorná, melynek humanitárius következményei a szomszédos országokat és az EU-t is érintenék, elsősorban az irreguláris migráció formájában. Ezért döntő fontosságú, hogy az EU és a nemzetközi közösség folytassa szerepvállalását Irak támogatásában ebben a kritikus időszakban.

Ez a közlemény, mely az EU kül- és biztonságpolitikára vonatkozó globális stratégiájának² átfogóbb céljaira épül, és az EU Szíriára és Irakra, valamint a Dáís jelentette veszélyre vonatkozó, 2015-ös regionális stratégiája³ végrehajtásából levont következtetésekre támaszkodik, az EU szerepvállalásának természetes és következő lépése, mely áthelyezi a hangsúlyt a Dáís ellen folytatott területi harcokról azokra a lehetőségekre, amelyekkel hozzájárulhat azon kihívások megoldásához, amelyekkel Irak most szembesül. A közlemény az EU Külügyek Tanácsának 2017. június 19-i ülésén⁴ az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjéhez és az Európai Bizottsághoz intézett felkérés alapján készült, hogy nyújtsanak

¹ <http://theglobalcoalition.org/en/home/>

² <https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-foreign-and-security-policy-european-union>

³ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/20150206_join_en.pdf

⁴ <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2017/06/19/conclusions-iraq/>

be stratégiát, mely iránymutatásul szolgál az EU iraki szerepvállalásának következő lépéseit illetően. Az Irakra vonatkozó stratégia három fő célt követ:

- 1) az Irak előtt álló legjelentősebb kihívások meghatározása,
- 2) az EU Irakkal fenntartott kapcsolataiban követendő érdekeinek és stratégiai célkitűzéseinek azonosítása,
- 3) prioritások azonosítása az EU már meglévő támogatásaira épülő fellépései számára, elsősorban a tartós lakóhelyelhagyás, a stabilizáció és a megbékélés legsürgetőbb kihívásainak kezeléséhez nyújtandó uniós támogatás középpontba helyezésével, összhangban az iraki kormány prioritásaival. A stratégia sikeres végrehajtása végső soron az ország politikai döntéshozóinak politikai akaratától függ majd.

1. Az Irak előtt álló kihívások és a regionális kontextus

1.1. A *humanitárius, a helyi kormányzással kapcsolatos és a stabilizációs kihívás*: Irak komoly és sürgősen megoldandó humanitárius kihívással néz szembe. Az országot sújtó, három évig tartó konfliktus a helyi lakosság és a kisebbségek alapvető emberi jogainak elfogadhatatlan megsértését eredményezte, ami valószínűleg emberiesség elleni bűncselekménynek minősül és súlyosan károsította a társadalmi szövetet az országban. **Több mint 3 millió iraki még mindig nem tért vissza a lakóhelyére, és további milliók továbbra is humanitárius segítségnyújtásra szorulnak.** E személyek közé tartoznak az olyan kiszolgáltatott csoportok, mint a gyermekek, akik több évig nem vehettek részt teljes idős oktatásban, továbbá a szexuális erőszaknak kitett nők. A konfliktus eredményeként **nagyrányban elpusztították a polgári infrastruktúrát**, ideértve a vízelosztó rendszereket, az orvosi létesítményeket és iskolákat, ami az alapvető szolgáltatások megszakításához vezetett. A konfliktus jelentősen érintette a környezetet is a talaj és a felszín alatti víz szennyezése miatt, aminek következményei vannak az emberi egészségre és a megélhetésre nézve.

A felszabadított területek stabilizálására irányuló kezdeti iraki és nemzetközi intézkedések jelentős eredményeket hoztak: már visszatért kétmillió, lakóhelyét elhagyni kényszerült személy a származási helyére, túlnyomórészt békés és rendezett körülmények között. Ennek ellenére még sokat kell tenni annak érdekében, hogy a lakóhelyét elhagyni kényszerült többi 3 millió állampolgár visszatérjen. Annak lehetővé tétele érdekében, hogy a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek biztonságosan, önkéntesen, méltóságteljesen és megkülönböztetésmentes módon térhessenek vissza otthonaikba, az iraki kormánynak a felszabadított területeken a bizalomépítés céljából biztonságot kell teremtenie, aknamentesítést kell folytatnia, helyre kell állítania az alapvető szolgáltatásokat és infrastruktúrát, lehetőséget kell biztosítania a megélhetéshez és minél hamarabb garantálnia kell az elszámoltatható és reprezentatív polgári kormányzást. A sikeres és tartós stabilizáció érdekében döntő fontosságú továbbá kezelni a személyazonosító okmányokkal, a lakhatáshoz, földhöz és tulajdonhoz való joggal kapcsolatos kérdéseket. Ez a feladat politikai, biztonsági,

pénzügyi és logisztikai kihívásokkal fog együtt járni. Néhány nemrég felszabadított területen már látható, hogy problémákat okoz a jogállamiság emberi jogok maradéktalan tiszteletben tartására épülő helyreállítása. A stabilizációs és az újjáépítési folyamatok eredményessége érdekében azokat össze kell kapcsolni a politikai megbékélés megteremtésével, az áldozatsegítéssel és a Dáís felemelkedését elősegítő gyenge pontok kezelésével. Ez annak a kockázatnak a csökkentését is szolgálja, hogy ezek a folyamatok további feszültségeket gerjesszenek a közösségek között.

1.2. A biztonsági kihívás kettős: az iraki társadalom megvédése a folyamatos terrortámadásoktól, továbbá a biztonsági struktúrák széttöredezettségének megszüntetése. A Dáís gyors terjeszkedése következtében 2014-ben összeomlott az iraki hadsereg nagy része, aminek következtében az iraki politikai és vallási hatóságok arra ösztönözték az iraki állampolgárokat, hogy a „népi mobilizációs egységek” zászlaja alatt minél hamarabb csatlakozzanak új vagy már meglévő fegyveres csoportokhoz, melyek az iraki biztonsági erők különleges támogatását szolgálták a Dáís terjeszkedésének feltartóztatása és az elvesztett területek visszafoglalása céljából. Irak megőrizte a nemzeti hadsereg magasán képzett magját, melynek további strukturális támogatásra lesz szüksége. Az iraki kormányerők, beleértve Irak Kurdisztáni Régiójának pesmerga harcosait, jelentős nemzetközi segítséget kaptak anyagok és képzések formájában a Dáís elleni azonnali küzdelem céljából. Azonban a konfliktus évei után, melyek katonai rendészeti válaszlépéseket tettek szükségessé, meg kell reformálni az iraki rendőrséget a jogállamiságon alapuló és elszámoltatható, az emberi jogokat tiszteletben tartó és valamennyi közösségben a bizalmat átfogóan helyreállító polgári rendfenntartás támogatása céljából. A katonai és a polgári terület **eredményes és mélyreható biztonsági ágazati reformja sürgető prioritássá vált** az állami előjogok és a legitimitás megszilárdítása, továbbá a terület feletti hatékony ellenőrzés gyakorlása, valamint a terrorista és a bűnügyi fenyegetettség feltartóztatása érdekében. Ehhez olyan megfelelő mechanizmusokra lesz szükség, melyek lehetővé teszik a mobilizált katonák jelentős részének visszailleszkedését a társadalomba. A jogállamiság megszilárdítása és az emberi jogi normák betartásának javítása szintén döntő fontosságú az esetleges jövőbeni erőszakhullámok kockázatának csökkentésében.

1.3. A politikai kihívás: A Dáís kezdeti sikere bizonyos mértékben Irak korábbi válsághelyzetekre visszavezethető politikai széttöredezettségének következménye, amit a Dáís valójában még inkább felerősített. Az ország egységének, biztonságának és fejlődésének megőrzése és megerősítése ezért változatlan fontossággal bír: **mind a politikai reformnak, mind a nemzeti megbékélésnek a továbbiakban is központi helyet kell elfoglalnia az iraki politikai vezetés erőfeszítéseiben.** A kormány 2014 szeptemberében már ismertetett egy ambiciózus reformprogramot a legsürgetőbb igények kezelésére: ezt a tervet az ország minden szintjén végre kell hajtani. A program pilléreit a korrupció elleni küzdelem, a nemzeti vagyon igazságos elosztása, a jogállamiság megszilárdítása, az emberi jogok maradéktalan tiszteletben tartása, továbbá a nemzeti megbékélést és a politikai inkluzivitást megvalósító erőfeszítések alkotják. A terv végrehajtását azonban nemcsak az fogta vissza, hogy a Dáís elleni hadjáratra kellett összpontosítani, hanem az országon belüli politikai megosztottság, valamint a korrupció és a nepotizmus jelentette, minden területet érintő tartós kihívás is. Az

iraki kormány számára döntő fontosságú lesz, hogy az általa már elindított kezdeményezésekre támaszkodva helyreállítsa a politikai rendszerbe vetett bizalmat, felszámolja a széttöredezettséget és megszilárdítsa az ország egységét. A visszaküldési politika önmagában véve nem elég – mellette döntő fontosságú egy olyan átfogó nemzeti szakpolitika, mely elsősorban a konfliktus által érintett területeken a népesség társadalmi, politikai és gazdasági visszailleszkedését célozza annak elkerülése érdekében, hogy megismétlődjének a Dáís felemelkedéséhez vezető körülmények. Sürgősen kezelni kell **Irak számos kisebbségének helyzetét** is az iraki társadalom sokszínűségének, valamint egységének és stabilitásának megőrzése érdekében. Döntő fontosságú lesz még a szegénység és a társadalmi kirekesztés kérdésének kezelése a konfliktusban közvetlenül nem érintett területeken, például az ország déli részében, mivel az ország egészét átfogó kiegyensúlyozott haladáson és fejlődésen múlik az ország stabilitása. Az ország hosszú távú stabilitása szempontjából meghatározó jelentőséggel bír a régebbre visszanyúló és az újabb viták tárgyalásokon alapuló politikai megoldása melletti elkötelezettség megerősítése. Az egyik sürgető prioritás **a szövetségi kormány és a Kurdisztáni Régió kormánya közötti kapcsolatok** életképes és stabil alapokra helyezésének elősegítése a politikai, biztonsági és gazdasági spektrumot érintő összes releváns kérdéstről folytatott konstruktív párbeszéd révén. Az ilyen párbeszédre annak kell irányadónak lennie, hogy a felek elkerüljék az egyoldalú fellépést és törekedjenek az iraki alkotmány teljes végrehajtására.

1.4. A gazdasági és a pénzügyi kihívás: A politikai reformokat és a megbékélést az összes irakit szolgáló gazdasági és a társadalmi fejlődéshez szükséges koherens szakpolitikákkal kell alátámasztani, melyek a javak elosztásának igazságos modelljén és a generációk közötti méltányosságon alapulnak. Irak olajbevétele eddig nem eredményezett előnyös hatásokat az ország egésze tekintetében a járadékvadászat, a nem hatékony állami vállalatok, a felduzzasztott állami szektoron belüli, rövid távú fogyasztásra való összpontosítás és a burjánzó korrupció miatt. Ennek eredményeképpen Irak tartós makrogazdasági gyengeségekkel néz szembe, melyeket sürgősen kezelni kell, mivel **a szilárd költségvetési és monetáris keret meghatározó tényezője az ország stabilitásának**. Irak besorolása szerint közepes jövedelmű ország, ez a besorolás azonban az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) alapul, mely a 2013. évi 7021 USD-ről 4533 USD-re zuhant 2016-ban, és nem tükrözi azt a valóságot, hogy a népesség egynegyede jelenleg a szegénységi küszöb alatt él. Az elmúlt három évben a növekvő olajtermelés, mely 2017-ben átlagosan napi kb. 4,5 millió hordót ért el, javította a gazdaságot és az állami bevételeket. Azonban az olajáresés és a fegyveres konfliktus okozta együttes sokkhatás miatt a nem olajra épülő gazdaság recesszióba sodródott és 2016-ban jelentős, a GDP 14 %-át kitevő költségvetési hiány halmozódott fel. Eközben a kormány 2016 júliusában 5,3 milliárd USD összegű támogatást biztosító készletlétihitel-megállapodást kötött a Nemzetközi Valutaalappal (IMF), mely összegből 2,1 milliárd USD már folyósításra került. A G7-csoport, köztük az EU, támogatta a hitelmegállapodást, melyet költségvetési és gazdasági reformprogram feltételéhez kötöttek. 2017 végén veszélybe került az IMF készletlétihitel-megállapodásának folytatása, mivel az iraki kormány költségvetési politikája nem tükrözi kellőképpen az elfogadott reformprogramot. A program sikertelensége gyengítené Irak képességét arra, hogy eleget tegyen pénzügyi kötelezettségeinek és ezáltal nem jutna érvényre a G7-csoport jelentős támogatása.

Az iraki gazdaságot 2017-ben recesszió jellemezte, a 2018-ra szóló kilátások némileg pozitívabbak, a biztonsági helyzettől és az olajpiactól függően. 2017-ben Irak a Kőolajexportáló Országok Szervezetében (OPEC) beleegyezett abba, hogy 6 %-kal csökkentse az olajtermelését, ami visszafogta a GDP-növekedést és csökkentette az állam bevételeit. Mivel az OPEC-megállapodást meghosszabbították, az állami olajbevételek várhatóan nem fognak jelentősen növekedni 2018-ban, és szigorúbb megszorító intézkedésekre van szükség a készletlétihitel-megállapodás feltételeinek teljesítéséhez, továbbá az államháztartás szinten tartásához. Irak ezért csak úgy teremtheti meg a feltétlenül szükséges makrogazdasági stabilitást és teljesítheti pénzügyi kötelezettségeit, ha felgyorsítja a kormányzással kapcsolatos és a költségvetési reformokat, melyek már a biztonsági válságot megelőzően is esedékesek voltak. Az ország jelentős gazdasági és pénzügyi terhekkel néz szembe a humanitárius, stabilizációs és újjáépítési kihívások tekintetében – a Dáís utáni újjáépítéssel kapcsolatos kiadások az iraki kormány becslése szerint jelenleg 150 milliárd USD-t tesznek ki. Az újjáépítés társadalmi költségei roppant nagyok lesznek, például a belső menekültek millióinak, a rokkantak és a traumatizált emberek, a veteránok és a tanulmányaik megszakítására kényszerült fiatalok visszailleszkedése tekintetében. Ezen kívül az országnak jelentős erőfeszítéseket kell tennie, hogy munkahelyeket teremtsen a gyorsan növekvő számú fiatal népesség számára. Az alacsony olajárak lehetőséget nyújtanak a gazdaság diverzifikálásához, de míg ez a strukturális átalakulás általában több évet vesz igénybe, addig azonnali intézkedésekre van szükség a növekvő számú fiatal népesség munkaerőpiaci integrálásához. Az állami szektor már nem tudja őket foglalkoztatni, ahogyan azt a magas olajárak idején tette. Ezért hangsúlyozottan fontos szerepe van az erős magánszektor fejlesztésének és a közvetlen külföldi befektetéseknek, melyek a növekedés és a munkahelyteremtés erőteljes motorjaivá válhatnak.

1.5. A migrációs kihívás: Irak egyrészt menekülteket befogadó ország, ugyanakkor a jelentős migrációs áramlások kiindulási országa is. Az országban jelenleg 250 000 szíriai menekült tartózkodik a 3 millió belső menekültön kívül. A belső menekültek nagy száma, karöltve a felszabadított területekre való visszatérést nehezítő körülményekkel és a bizonytalan politikai és gazdasági helyzettel, tovább növelik az Irakon belüli és az Európába irányuló migrációs áramlások kockázatát. 2014 és 2016 között több mint 135 000 iraki nem szabályszerűen érkezett az EU-ba. Az iraki állampolgárok által benyújtott, menedékjog iránti kérelmek száma 2016-ban elérte a 125 286-ot. Azt követően, hogy megkezdődött az EU–Törökország nyilatkozat⁵ végrehajtása, jelentősen csökkent a nem szabályszerű érkezések száma az EU-ban, azonban továbbra is magas az EU-ba irányuló irreguláris migráció kockázata. 2017-ben (január–szeptember) körülbelül 7 500 iraki nem szabályszerűen érkezett az EU-ba. Eddig az EU-ban irregulárisan tartózkodó irakiak csupán kis hányada tért vissza Irakba⁶. Ennek ellenére folyamatosan növekvő trendet mutat az EU-ból Irakba való önkéntes visszatérés⁷. Ugyanakkor csökkenő trendet mutat az elismerő menekültügyi határozatok aránya⁸, melynek

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/migratory-pressures/countries-origin-transit/eu-turkey-statement/#>

⁶ 2016-ban 17 065 visszatérés, vagyis 50 %-os visszatérési arány, 2015-ben 4 950 visszatérés, vagyis 16 %-os visszatérési arány – Eurostat adat.

⁷ 11 723 2016-ban, a 2015. évi 3 237-tel szemben – IOM adat.

⁸ 84 % 2015-ben, 62 % 2016-ban, 53 % 2017 második negyedében – Eurostat adat.

eredményeként megnő az EU-ból visszaküldendő irakiak száma, az Irakban javuló helyzet és a Dáís veresége miatt is.

1.6. A regionális kihívás: Irak szomszédos országokkal ápolt kapcsolatai fontos szerepet játszanak az ország stabilitásában, továbbá a politikai és gazdasági reformprogramjában. Irak mindig is a régió vallási ellentéteinek törésvonalán helyezkedett el, és elemi érdeke, hogy ezek az ellentétek ne súlyosbodjanak. A Dáís utáni rend Iraknak **új lehetőségeket nyújt ahhoz, hogy ismét egyensúlyba hozza az összes szomszédjával kialakított kapcsolatokat**, továbbá a regionális gazdaságba való visszailleszkedéséhez, melynek során az iraki kormány az Irak összes szomszédja irányába eddig megtett pozitív lépéseire épít. Ez döntő szerepet játszhat a regionális feszültségek csökkentésében és feloldásában, ami Irak és a régió egészének általános érdeke, a szíriai válság kontextusában is.

2. Az EU stratégiai célkitűzései Irakban

Annak elősegítése érdekében, hogy Irak megoldhassa a belső kihívásait, az EU számos olyan stratégiai célkitűzést azonosított, melyek irányadóak lesznek az Iraknak a következő 5 évben nyújtandó támogatásra. Tekintettel a kihívások sokféleségére, az EU-nak párhuzamosan kell dolgoznia az összes célkitűzésen. Az EU stratégiai célkitűzései a következők:

- Irak **egységének, szuverenitásának és területi integritásának** megőrzése.
- Az iraki politikai rendszer megerősítése egy, a jogállamiságot és az emberi jogokat tiszteletben tartó, **kiegyensúlyozott, elszámoltatható és demokratikus kormányzati rendszer** létrehozását célzó iraki erőfeszítések támogatása révén. Ennek alapvető részét képezi a polgári biztonsági ágazat – elsősorban a bűnüldözés – javítása, valamint hatékony és elszámoltatható központi és helyi igazgatás létrehozása.
- Az iraki hatóságok támogatása a Dáís utáni ország kiemelten fontos igényeire szabott, átfogó és stratégiai válasz kidolgozásában és végrehajtásában. Ebbe beletartozik a humanitárius segítségnyújtás biztosítása, továbbá a korai helyreállításhoz, a stabilizációhoz, a fejlődéshez és az újjáépítéshez nyújtott támogatás. Ezt a támogatást a lehető leggyorsabb módon kell nyújtani az erőszakhoz való visszatérés megelőzése érdekében.
- **Fenntartható, tudásalapú és inkluzív gazdasági növekedés** előmozdítása Irakban, ami munkahelyeket teremthet és gazdasági perspektívát nyújthat a növekvő számú fiatal népességnek, összhangban a fenntartható fejlesztési célokkal.
- Az állam és a társadalom rezilienciája javításának támogatása Irakban olyan nemzeti szakpolitikákkal, amelyek előmozdítják többek között Irak etnikai és vallási sokszínűségének megőrzését, erősítik **nemzeti identitását és a megbékélést** a különféle közösségeiben az egyenlő jogokon alapuló állampolgárság alapján, és elősegítik egy élénk civil társadalom kialakulását.

- **Eredményes és független igazságszolgáltatási rendszer** előmozdítása és annak hatékony végrehajtása az általános elszámoltathatóság javítása érdekében, ideértve a Dáís által elkövetett bűncselekményekkel kapcsolatos igazságszolgáltatást is.
- **Migrációs párbeszéd** indítása Irakkal, melynek célja az irreguláris migráció fő okainak kezelése, az iraki hatóságok segítése a migrációs áramlások eredményes kezelésében, az együttműködés javítása különösen az olyan kiemelt területeken, mint az iraki irreguláris migránsok visszafogadása az EU-ból (ideértve a visszatérésre kötelezett személyek azonosításának és visszaküldésének megkönnyítését szolgáló eljárásokról való megegyezést), a határigazgatáshoz való segítségnyújtás, az EU-ban élő iraki diaszpórával való kapcsolatfelvétel megkönnyítése, az irreguláris migráció kockázatairól szóló tájékoztatási kampányok szervezése, valamint a migránsok csempészése és az emberkereskedelem elleni küzdelem.
- **Irak összes szomszédjával ápolt jó kapcsolatainak** támogatása, és a regionális békéhez való hozzájárulásban betöltött szerepének előmozdítása.
- **Erős EU-Irak partnerségre** való törekvés.

Az EU-nak az említett célkitűzések megvalósítása során összehangolt megközelítést kell alkalmaznia a szakpolitikáiban és a tagállamokkal együtt kell eljárnia, elsősorban a közös kül- és biztonságpolitika, a gazdasági fejlődés, a beruházások és a jó kormányzás, a kereskedelem, a humanitárius segítségnyújtás és a migráció területén, miközben teljes összhangra kell törekednie a Dáís elleni nemzetközi koalíció, az Egyesült Nemzetek (ENSZ), az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), a Világbank, a Nemzetközi Valutalap (IMF) és más partnerek folyamatban lévő erőfeszítéseivel.

3. Az eddigi uniós segítségnyújtás

2003 óta az EU segítette Irak átalakulását egy, a jogállamiságban és az emberi jogok tiszteletben tartásában gyökerező, inkluzív demokratikus állammá. Továbbá, 2012-ben az EU és Irak hosszú távú partnerségről egyezett meg az EU–Irak partnerségi és együttműködési megállapodás formájában, melyet ideiglenesen alkalmaznak és hamarosan hatályba lép⁹. Az elmúlt három évben az EU határozottan támogatta az iraki kormányt a Dáís elleni küzdelmében, továbbá a reformokkal és a megbékéléssel való sürgős előrelépésre irányuló erőfeszítéseiben, az EU Szíriára és Irakra, valamint a Dáís jelentette veszélyre vonatkozó 2015-ös regionális stratégiájában már meghatározottaknak megfelelően¹⁰. A 2014–2017 közötti időszakban csak az uniós támogatás összesen több mint 650 millió EUR-t tett ki. E

⁹ A Tanács 2012/418/EU határozata (2011. december 21.) az egyrészről az Európai Unió és tagállamai, másrészről az Iraki Köztársaság közötti partnerségi és együttműködési megállapodásnak az Európai Unió nevében történő aláírásáról és annak bizonyos rendelkezéseinek ideiglenes alkalmazásáról (HL L 204., 2012.7.31., 18. o.) és a megállapodás szövege (20. o.). A megállapodást annak hatálybalépéséig ideiglenesen alkalmazzák a határozatok 3. cikkével összhangban.

¹⁰ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/20150206_join_en.pdf

források elosztása során az EU mindig az „Irak egésze” megközelítést követte, és a következők szerint alakult:

- jelentős humanitárius segítségnyújtás és reziliencia-javítási támogatás a szükségletek és a sebezhetőség alapján a konfliktus által érintett valamennyi lakosnak, beleértve a lakóhelyüket elhagyni kényszerült és a visszafoglalt területekre visszatért személyeket, az ellenségeskedések ideje alatt és azt követően az EU vezető szerepet töltött be a civilek védelmére irányuló humanitárius erőfeszítésekben, biztosítva a nemzetközi emberi jogok tiszteletben tartását és támogatta az elveken nyugvó humanitárius segítségnyújtást és védelmet,
- támogatás a felszabadított területek stabilizációjához és a biztonsági ágazatban történő kapacitásépítéshez – az EU a robbanásveszély csökkentésében koordinátorként és fő hozzájárulóként vett részt,
- tanácsadási szolgáltatások a nemzeti és a helyi megbékélési erőfeszítésekhez egy javított emberi jogi kereten belül,
- támogatás a helyi és a nemzeti kormányzás javításához,
- támogatás az inkluzív, mindenki számára elérhető és jó minőségű oktatáshoz.

Ehhez társulnak az EU azon diplomáciai erőfeszítései, melyek az Irak számára a Dáís felszámolását célzó küzdelméhez nyújtott nemzetközi támogatás maximalizálására irányulnak.

4. A stratégiai célkitűzéseket támogató uniós szakpolitikai intézkedések

Annak érdekében, hogy megvalósíthassa stratégiai célkitűzéseit, az EU-nak a következő területeken kell támogatást nyújtania Iraknak:

4.1. A humanitárius segítségnyújtás és a reziliencia-javítási támogatás nyújtásának folytatása a lakóhelyüket hosszú időre elhagyni kényszerült iraki állampolgárok számára

Irak nem szegény ország, azonban az évekig tartó konfliktus és a Dáís felszámolására tett erőfeszítések nyomot hagytak az országon. Ennek eredményeként Irakban sok szegény, sőt nyomorgó ember él. A konfliktus humanitárius következményei teljes terjedelmükben és mélységükben csak most kezdenek láthatóvá válni. A kezelésüket szolgáló helyi és a nemzeti képességek végső határhoz értek, és a nemzetközi szereplők tartós részvételére van szükség az EU vezetésével a humanitárius segítségnyújtásban és a korai helyreállításban. Az EU célkitűzése ezért az, hogy segítse bezárni a szükségletek és a képességek közötti rést annak érdekében, hogy **az iraki állam jobban fedezhesse a lakosság szükségleteit.**

Az EU iraki humanitárius segítségnyújtásának a továbbiakban is biztosítania kell a konfliktus által érintett összes iraki számára a segítséget és a védelmet, és határozottan fel fog lépni védelmük érdekében az iraki törvényeknek, a nemzetközi emberi jogoknak és a hazájukon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerültekre vonatkozó irányelveknek megfelelően.

További uniós támogatást kell nyújtani a konfliktus által érintett lakosság súlyos és elhúzódó szenvedésének enyhítése érdekében. E tekintetben döntő fontosságúak lesznek a közvetlen segítségnyújtási szolgáltatások a fizikai bántalmazást és traumát, továbbá a konfliktussal kapcsolatban nemi és szexuális alapú erőszakot elszenvedettek, a családtagjaikat a harcok során elvesztő családok, valamint a fogvatartottak és azok hozzátartozói számára. Az EU humanitárius segítségnyújtása és hosszabb távú reziliencia-javítási támogatása a továbbiakban is segíteni fogja az iraki hatóságokat az olyan családokról és egyénekről való gondoskodásban, akik nem térhettek vissza származási helyükre és a közösségek közötti konfliktus eredményeként ismét menekülni vagy lakóhelyük tartós elhagyására kényszerültek. Az élethez nélkülözhetetlen alapszolgáltatások és az azokhoz való tartós hozzáférés biztosítása döntő fontosságú lesz a lakóhelyüket elhagyni kényszerültek számára. Annak elősegítése érdekében, hogy Irak a lehető leggyorsabban és leghatékonyabban fedezhesse sürgősségiség-igényeit, az EU-nak a lehető legjobban kell igénybe vennie és összehangolnia a különböző eszközeit.

4.2. A felszabadított területek stabilizációjának és a korai helyreállítás elősegítése a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek biztonságos, önkéntes és méltóságteljes visszatérésének támogatása érdekében

A Dáís területi vereségét követő első 18 hónapban az EU központi célkitűzése az iraki kormány azon erőfeszítéseinek támogatása, amelyek **a felszabadított területek stabilizációjára és a lakóhelyüket elhagyni kényszerült állampolgárok és kisebbségi csoportok otthonaikba való mielőbbi, biztonságos, megfelelő tájékoztatáson alapuló, önkéntes és méltóságteljes visszatérésének elősegítésére** irányulnak. Ez döntő fontosságú a tartós lakóhelyelhagyás által előidézett – és a szélsőséges és az erőszak táptalajául szolgáló – kiábrándultság és reménytelenség leküzdésében. A stabilizáció és a visszatérések döntő tényezői az ország hosszú távú stabilitásának és sokszínűsége megőrzésének, továbbá visszatartják az irreguláris migrációt és az azzal járó agyelszívást, annak negatív hatásával együtt, melyet az iraki növekedés hosszú távú kilátásaira gyakorol.

Folytatni kell az EU stabilizációhoz nyújtott támogatási erőfeszítéseit a robbanásveszély csökkentésére irányuló erőfeszítések (improvizált robbanószerkezetek eltávolítása, melyek már megöltek visszatérő civileket) határozott támogatása céljából, ami – tekintettel az aláaknázott területek nagy kiterjedtségére – döntő előfeltétele számos további stabilizációs tevékenységnek. Az EU a továbbiakban is koordinálni fogja a Dáís elleni nemzetközi koalíció stabilizációs munkacsoportján belül működő, a robbanásveszély csökkentésével foglalkozó alcsoportot, melynek során az új „vegyes” megközelítést alkalmazza, igénybe véve az Irakban a robbanásveszély csökkentésére rendelkezésre álló valamennyi nemzeti és nemzetközi erőforrást és képességet.

Továbbá az iraki kormány égisze alatt, valamint a Dáís elleni nemzetközi koalíció, az ENSZ és más megfelelő csatornák segítségével az EU-nak a következő területeken kell pénzügyi támogatást nyújtania, és ragaszkodnia kell a nők és a fiatalok teljes mértékű bevonására a következő intézkedésekbe:

- a) a kulcsfontosságú közszolgáltatások (pl. villamos energia, víz és megfelelő higiénés körülmények, egészségügy, szennyezett területek szennyezés-mentesítése), valamint az alapvető világitási infrastruktúra helyreállítása,
- b) megélhetési támogatások nyújtása jövedelemforrásként a visszatérők háztartásai és a gazdaság beindítása számára,
- c) kapacitásépítés a helyi igazgatásban, eredményes kormányzás és közösségi szerepvállalás előmozdítása,
- d) a közösségek közötti megbékélés: döntő fontosságú, hogy a stabilizációs támogatás a különösen sebezhető személyekre is kiterjedjen. Emiatt elengedhetetlen a hatékonyabb és ellenőrizhetőbb segítségnyújtás, amihez szükség lesz a jelenlegi társadalombiztosítási rendszerek átalakítására.

4.3. A polgári biztonsági ágazat átalakítása és támogatása, beleértve a terrorizmus elleni küzdelmet

A hosszú távú stabilitás szempontjából döntő fontosságú lesz Irak polgári és katonai biztonsági ágazatának alapos megreformálása. Az EU az e területre irányuló támogatását a polgári biztonsági ágazatra fogja összpontosítani, melynek során több tagállam kapacitáit veszi igénybe. Az iraki állampolgárok bizalmának visszanyerése érdekében a kormánynak bizonyítania kell, hogy képes biztonságot teremteni és biztosítani a jogállamiságot az emberi jogokat tiszteletben tartó, megbízható, reguláris polgári biztonsági erőkkel, melyek az állampolgárok szolgálatában állnak és a biztonság egyedüli letéteményesei.

E tekintetben, továbbá válaszul az iraki hatóságok megkeresésére, melyben segítséget kértek a biztonsági ágazat reformjához, az EU 2017 novemberében **elindította a polgári biztonsági ágazat reformját támogató tanácsadó misszióját (EUAM Irak)**¹¹ abból a célból, hogy segítséget nyújtson az iraki hatóságoknak az állami intézmények és a kormányzás megerősítéséhez Irak nemzetbiztonsági stratégiájának megfelelően. Az EU e közös biztonság- és védelempolitikai missziója keretében stratégiai szakpolitikai tanácsadást biztosít a nemzetbiztonsági tanácsadó hivatala és a belügyminisztérium számára, és értékelni fogja a jövőbeni uniós szerepvállalás kiszélesítésének lehetőségét. A stratégiai tanácsadás területei az általános biztonságpolitika, a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni küzdelem, az erőszakos szélsőségek elleni fellépés és az intézményi reform. Az EU elő fogja mozdítani a szorosabb együttműködést a nemzetközi közösség és az érintett iraki hatóságok között az átfogó iraki biztonsági ágazati reform végrehajtásában. A misszió szorosan együtt fog működni az iraki hatóságokkal, az uniós intézményekkel, a tagállamokkal és más partnerekkel, például az ENSZ-szel (többek között az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programjával – UNDP – és az ENSZ iraki segítségnyújtási missziójával – UNAMI), a Dáís elleni nemzetközi koalícióval és a NATO-val, a katonai és a polgári biztonsági ágazatnak nyújtott támogatás egyértelmű elhatárolása céljából. A volt harcosok igényei kezelésének a reform integráns részét kell képeznie, mivel ez kulcsfontosságú az ország stabilizálása

¹¹ A Tanács 2017. október 16-i (KKBP) 2017/1869 határozata

számára. Ez megvalósítható azáltal, hogy oktatási és foglalkoztatási lehetőségeket kínálnak számukra, és segítséget kapnak a békés társadalomba való visszailleszkedéshez.

Az EU-nak a továbbiakban is tartósan támogatnia kell a Dáís elleni nemzetközi koalíció és az ENSZ átfogó terrorizmusellenes erőfeszítéseit, melyek közvetlen hatást gyakorolnak Irak erőszakos szélsőségesség ellen folytatott küzdelmére. Az EU-nak erősítenie kell Irak terrorista fenyegetések kezelését szolgáló képességeit a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos kérdésekről folytatott párbeszéd révén, valamint az erőszakos szélsőségesség elleni intézkedésekkel, melyek további technikai támogatást és tanácsadást tehetnek szükségessé. Irak szerepel az EU és a Pénzügyi Akció Munkacsoportnak a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem tekintetében stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik országokat felsoroló listáján, ezért ezt a kérdést kiemelten kell kezelnie az EU-val folytatott szoros együttműködésben.

4.4. Politikai reform, a kormányzás javítása, emberi jogok és megbékélés

Az EU Irakra irányuló szakpolitikáinak központi célkitűzése az iraki kormány támogatása a politikai reform végrehajtásában, mely nagyobb mértékű **politikai inkluzivitást és tartós megbékélési folyamatot** eredményez.

Alapvető fontosságú a reformokkal való haladás, az iraki kormány 2014. évi és 2015. évi reformprogramjainak megfelelően. E reformoknak a demokratikus politikai kormányzás javítására, az inkluzivitásra, az emberi jogok tiszteletben tartására, az egyenlő jogokon alapuló állampolgárságra, az erőforrások igazságos elosztására és a korrupció elleni küzdelemre kell összpontosítaniuk, és döntő fontosságúak az ország stabilizálását, a béke előmozdítását és az iraki nép jólétének megteremtését célzó bármilyen intézkedés számára. A reformok eddig lassan haladtak előre. Ugyanakkor vannak arra utaló biztató jelek, hogy az iraki lakosság és a civil társadalom körében megerősödött a reformok támogatottsága, amit tükröznek a megtartott nyilvános demonstrációk és online kampányok, még az ország Dáíissal szemben folytatott küzdelme idején is. A Dáís feletti győzelem és az ország területi integritásának megőrzése által megerősítve az iraki kormánynak élnie kell ezzel a lehetőséggel, hogy megerősítse erőfeszítéseit és törekedjen a konfliktus utáni megbékélésre.

Az EU-nak a továbbiakban is támogatnia kell a megbékélési kezdeményezéseket, adott esetben az UNAMI-val együttműködésben. E tekintetben az EU egyik fő célkitűzése, hogy támogassa a közvetítést és a párbeszédet nemcsak nemzeti, hanem a helyi és a regionális szinteken is. Feltéve, hogy a szövetségi kormány reform- és megbékélési erőfeszítései kielégítő előrelépést mutatnak, az EU be fog ruházni a jó kormányzás támogatásába, melyet reprezentatív, inkluzív, a közös iraki identitást tükröző és szektáriánus érdekektől mentes iraki állami intézmények számára nyújt. Az ilyen intézményi támogatás fontos kiegészítése a kormány reform- és megbékélési törekvéseinek, velük azonos célokat szolgálnak és fenntarthatóbbá teszik azokat. Az EU arra is készen áll, hogy segítséget nyújtson a politikai reformokhoz, a nemzetközi normáknak és vállalásoknak megfelelően lefolytatott választási folyamathoz, valamint a **civil társadalmi szervezetek támogatásához** szükséges kísérő intézkedésekhez. A reformfolyamat sikeréhez elengedhetetlen a civil társadalom szereplőinek teljes mértékű bevonása. Külön figyelmet kell szentelni **a nők, a fiatalok és a**

kisebbségekhez tartozó személyek megfelelő képviselőinek, aminek biztosításához megfelelő platformokra lesz szükség.

A felszabadított területeken a polgári irányítású biztonság és kormányzás stabilizálása és helyreállítása jelentette kihívással együtt felszínre kerültek a szövetségi hatóságok és a kormányzóságok közötti kapcsolatok jövőbeni alakulásával kapcsolatos kérdések, különösen a biztonsági erők feletti ellenőrzés, az erőforrások, továbbá a reprezentatív és eredményes helyi kormányzás megteremtése tekintetében. Az EU készen áll minden olyan decentralizációs/dekoncentrációs intézkedés támogatására, melyeket Irak a szövetségi alkotmányos kereten belül kíván megvalósítani, feltéve, hogy azok részét képezik a tágabb reformtörekvéseknek. Készen áll továbbá kapacitásépítést biztosítani a polgári kormányzás céljára a helyi hatóságoknak a stabilizáció jelentette kihívás kezeléséhez. E támogatást az iraki kormány által elkészítendő terv alapján nyújtják.

4.5. Az iraki szövetségi kormány és a Kurdisztáni Régió kormánya közötti viták rendezése konstruktív párbeszéd révén

A Moszul visszafoglalására irányuló hadjárat sikere nem kis mértékben a szövetségi kormány és a Kurdisztáni Régió kormánya közötti jó együttműködésre és a közös célokra vezethető vissza. Ezeket a jó kapcsolatokat kihívás elé állította a Kurdisztáni Régió egyoldalú döntése a függetlenségről szóló népszavazás megrendezéséről. Ez EU-nak a továbbiakban is teljes elkötelezettséget kell tanúsítania Irak egysége mellett és ösztönöznie kell a feleket arra, hogy életre keltsék ezen együttműködés szellemét Irak szövetségi rendjének erősítése, valamint a kapcsolatokat megnehezítő, régebbre visszanyúló nézeteltérések megoldása érdekében. Ezek közé tartozik az olaj és a bevételek megosztása, valamint a vitatott határmenti területekről való megegyezés a szövetségi kormány és a Kurdisztáni Régió kormánya közötti konstruktív párbeszéd révén, mely az iraki alkotmányra, továbbá a felek kötelezettségeire és előjogaira épül. Az EU szerint elengedhetetlen **az összes nyitott kérdéstről folytatott folyamatos párbeszéd** az olyan megoldások megtalálásához, amelyek megfelelnek az alkotmányos követelményeknek és mindkét fél számára kielégítő stabil partnerséget hoznak létre.

4.6. Gazdasági és pénzügyi reformok, kereskedelem

Az EU támogatja az iraki kormány gazdaságireform-szándékait, elsősorban a támogatások és a tőkekiadások csökkentésére irányuló célját, a társadalombiztosítási kiadások fenntartása, valamint a költségvetési átláthatóság és a monetáris stabilitás javítása mellett. Az IMF jelenlegi készenléti hitel-megállapodása elengedhetetlen Irak makrogazdasági stabilitásának helyreállításához (az árfolyamrögzítés fenntartása, a költségvetési hiány csökkentése, az adósságszintek ellenőrzése, a nemzetközi olajvállalkozásokkal szemben fennálló hátralékok kiegyenlítése, az állami tulajdonban lévő bankok szerkezetátalakítása stb.).

A kormánynak határozottan végre kell hajtania a reformot, mivel eddig nem került sor a szükséges költségvetési reformokra és a költségvetési hiány fenntartható szintre csökkentésére. A nemzetközi támogatás és az IMF-program sikeres folytatása szempontjából döntő fontosságú, hogy az iraki kormány szilárdabban kötelezze el magát a költségvetési és a kormányzással kapcsolatos reformok mellett, a nemzetközi pénzügyi szervezetekkel

együttműködésben. A jelentős olaj- és földgázbevételek hatékonyabb felhasználására, továbbá a nem olajalapú bevételek igénybevételére lesz szükség a költségvetési fenntarthatóság, az ország fiatal népességének munkahelyeket teremtő gazdasági fejlődés számára – ezzel egyidejűleg az egyik legjobb védelmet nyújtva a terrorista ideológia ellen – továbbá az újjáépítési célokra. A strukturális reformok elengedhetetlenek Irak üzleti környezetének javításához és a közműszolgáltatások helyreállításához, elsősorban a villamosenergia-ágazatban. A Világbank és az EU támogatásával zajló jelenlegi reformok, melyek elsősorban a jó kormányzásra, az államháztartási gazdálkodási rendszerek modernizálására, az állami tulajdonban lévő vállalatok reformjára, valamint az energiaágazat reformjára irányulnak, stratégiai fontosságúak a célból, hogy Irak kiaknázhassa a nyersanyag-kitermelő iparágak és az érintetlen megújulóenergia-források nyújtotta előnyöket a lakosság egésze javára.

Az EU-nak fel kell ajánlania szakértelmét az említett gazdasági reformok támogatásához Irakban, ennek során a rendelkezésére álló különböző eszközökre támaszkodik, ideértve az EU–Irak partnerségi és együttműködési megállapodást. Az első szakaszban a hangsúlyt az államháztartási gazdálkodás javítására kell helyezni, a Nemzetközi Valutaalappal és a Világbankkal folytatott szoros együttműködésben.

Az EU fontosnak tartja az Irakkal szorosabbra fűzött kereskedelmi kapcsolatokat Irak újjáépítése és fejlődése szempontjából. Jelentős potenciál áll rendelkezésre a két gazdaság közötti kétoldalú kereskedelem számára. Az EU-ból származó beruházások igen kedvezően hatnának Irak fejlődésére. Irak világgazdaságba való integrálása érdekében az EU-nak a továbbiakban is támogatnia kell Irak csatlakozását a Kereskedelmi Világszervezethez (WTO) és ösztönöznie kell Irakot arra, hogy segítséget kérjen a Világbanktól (kereskedelmi eljárásegyszerűsítést támogató program).

4.7. Hatékony és független igazságszolgáltatási rendszer támogatása és átmeneti igazságszolgáltatás

Az EU-nak támogatnia kell a kormányt egy független és hatékony igazságszolgáltatási rendszer kidolgozásában, mely tiszteletben tartja a demokratikus értékeket, a jó kormányzás elveit, a jogállamiságot, valamint a nemzetközi emberi jogi normákat és előírásokat. Elengedhetetlen a büntetés-végrehajtási rendszer és a fogva tartás jogi feltételeinek felülvizsgálata, elsősorban az átvilágítás céljából fogvatartott személyek tekintetében, összhangban a nemzeti és a nemzetközi joggal és előírásokkal, melyek biztosítják az emberséges körülmények között történő fogva tartást. Amennyiben nem sikerül megoldani ezt a problémát, az veszélyeztetné a stabilizációs és a megbékélési törekvéseket.

A Dáís minden képzeletet felülmúló bűncselekményei óriási szenvedést okoztak az áldozatoknak és családjaiknak. Döntő fontosságú, hogy a megbékélési erőfeszítések egy olyan folyamatot is magukban foglaljanak, amellyel büntetőeljárás alá vonhatók az ilyen bűncselekmények elkövetői, amellyel igazság és jóvátétel szolgáltatható az áldozatoknak, és amely beépül az **átmeneti igazságszolgáltatás tágabb folyamatába**, biztosítva a felelősségre vonást az emberi jogoknak a konfliktusban elkövetett megsértésének valamennyi esetében. Az EU-nak támogatnia kell továbbá a kulturális javak tiltott kereskedelmének megelőzésére

irányuló nemzetközi erőfeszítéseket, valamint Irak kulturális örökségének helyreállítását és megőrzését.

Az iraki kormány beleegyezett abba, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2379(2017). sz. határozata szerint felelősségre vonja a Dáist annak iraki tevékenységeiért. Az ENSZ szakértői csoportot indít majd Irakba az olyan cselekmények bizonyítékainak összegyűjtése, megőrzése és tárolása céljából, amelyek a terrorista csoport által Irakban elkövetett háborús bűncselekménynek, emberiség elleni bűncselekményeknek és népirtásnak minősülhetnek. Tevékenysége során a szakértői csoport teljes mértékben tiszteletben tartja Irak szuverenitását és a területén elkövetett bűncselekmények feletti joghatóságát. Az EU készen áll arra, hogy támogassa az iraki kormány e tekintetben hozott erőfeszítéseit, és már lépéseket tett az Irak és az EU ezt a területet érintő közös érdekein alapuló együttműködés előmozdítására. Tekintettel arra, hogy a Dáishoz csatlakozó külföldi harcosok egy része uniós tagállamokból származik, az EU számára sürgető prioritást jelent, hogy az általuk elkövetett bűncselekmények kivizsgálása és e személyek büntetőeljárás alá vonása a jogszerű eljárás elveit betartó, független büntetőeljárás keretében történjen, a nemzetközi joggal összhangban. E tekintetben az EU céljai szorososan összefonódnak a párizsi cselekvési terv¹² és a Dáis által elkövetett bűnök elszámoltathatóságára vonatkozó Madridi cselekvési prioritások¹³ céljaival.

4.8. Inkluzív, mindenki számára elérhető és jó minőségű oktatás támogatása

Az utóbbi válság komoly megszakításokat okozott az iraki oktatási rendszerben, és a becslések szerint 3,5 millió gyermek nem jár iskolába. Sürgősen tanárokat kell képezni, növelni kell az iskolaépületek számát, és fel kell számolni a gyermekek oktatáshoz való hozzáférését akadályozó tényezőket annak érdekében, hogy **ne jöhessen létre „elveszett generáció”**. Az EU-nak növelnie kell az alap- és középfokú oktatáshoz nyújtott támogatását, mely az oktatási reformra, a felszabadított területeken a nemzeti tantervek újbóli bevezetésére, továbbá a lakóhelyüket elhagyni kényszerült gyermekek és a vidéki térségekben élők oktatáshoz való hozzáférésére összpontosít. Az EU-nak a továbbiakban is támogatnia kell a mindenki – különösen pedig a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek és a menekültek – számára hozzáférhető felsőoktatási lehetőségeket. Az említett intézkedések végrehajtásában az EU számára fontos prioritás, hogy a lányok valamennyi szinten a lehető legnagyobb mértékben részt vehessenek az oktatásban, ideértve azokat is, akiket eddig kizártak az oktatásból.

Tekintettel az oktatásban rejlő teljes potenciálra, mely katalizátorként szolgál a fejlődés számára, az EU-nak támogatnia kell Irakot az ebben az ágazatban alkalmazott szakpolitika és irányítás megreformálásában, a tanuláshoz szükséges feltételek megteremtésében, a tanárok és oktatók képességeinek fejlesztésében, valamint a fiatalok helyi irányítású kezdeményezésekben való aktív szerepvállalásának ösztönzésében. Ezt egy fenntartható gyermekvédelmi rendszernek kell kísérnie, mely részét képezi az ország javított

¹² <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/north-africa-and-middle-east/events/article/the-paris-action-plan-09-08-2015>

¹³ http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/ElMinisterioInforma/Documents/20170524_MADRID%20PRIORITIES%20FINAL.pdf

kormányzásának. Döntő fontosságúak még az iraki tudományos intézmények, különösen az egyetemek és a kutatóközpontok – melyek valaha a régió legjobbjai között voltak – erősítését és támogatását szolgáló erőfeszítések.

4.9. A migráció kezelése

Az Irakkal folytatott, migrációról szóló tárgyalások több éve zajlanak a budapesti regionális folyamat keretében. Az EU Külügyek Tanácsának 2017. júniusi ülésén ismét megerősítették, hogy az EU továbbra is szilárdan elkötelezett Irak helyreállításának támogatása mellett, nevezetesen az EU–Irak partnerségi és együttműködési megállapodás végrehajtása révén, ideértve a migráció valamennyi területén való együttműködést, és felkérte Irakot a további együttműködésre az irakiak saját országukba való visszatérésének megkönnyítésében.

Az EU képviselőinek 2017 decemberében Irakban tett technikai látogatására támaszkodva az EU célja egy, **a migráció kezelését szolgáló testreszabott megközelítés kidolgozása**, mely az EU és Irak számára egyaránt előnyöket nyújt. Az együttműködés a felek közötti, kölcsönös konzultáció keretében elvégzett igényfelmérésen fog alapulni. Olyan kiemelt területekre fog összpontosítani, mint a megerősített együttműködés az irreguláris iraki migránsok EU-ból való visszafogadása az alapvető jogok és a nemzetközi normák teljes tiszteletben tartása mellett, a migráció és a fejlődés közötti kapcsolat megerősítéséhez nyújtott támogatás, az irreguláris migráció kockázatairól szóló tájékoztatói kampányok szervezése, valamint a migránsok csempészése és az emberkereskedelem elleni küzdelem. A felek beleegyeztek abba, hogy visszafogadják saját illegális migránsaikat, beleértve azokat is, akik az önkéntes visszatérést választották.

5. Végrehajtás és nemzetközi szerepvállalás

A jelen stratégiában meghatározott szakpolitikák és intézkedések végrehajtása során **az EU-nak szorosan együtt kell működnie az iraki kormánnyal** az igények pontos azonosítása és a prioritások meghatározása céljából. A javasolt intézkedések sikeres végrehajtásához elengedhetetlen a tagállamokkal, az ENSZ-szel, a Dáís elleni nemzetközi koalícióval, a Nemzetközi Valutaalappal, a Világbankkal, továbbá az egyéb regionális és nemzetközi partnerekkel történő szoros együttműködés és munkamegosztás. Az EU–Irak partnerségi és együttműködési megállapodás keretében létrehozott mechanizmusok teljes igénybevétele lehetővé fogja tenni az EU számára a haladás nyomon követését és az Irakkal fenntartott kapcsolatok fokozatos elmélyítését. Az EU, ahol csak lehet, biztosítani fogja a nők, a fiatalok és az iraki civil társadalom részvételét e stratégia, a szakpolitikai intézkedések és a stratégiában ismertetett folyamatok végrehajtásában.

A javasolt intézkedések végrehajtására az uniós költségvetésben rendelkezésre álló pénzügyi eszközök már programozásra kerültek a fejlesztési együttműködésen belül. Források állhatnak még rendelkezésre a humanitárius segítségnyújtásból és más külső finanszírozási eszközökből az EU jelenlegi, hétéves pénzügyi tervezési ciklusában, mely 2020-ban ér véget.

Az EU – a hozzájárulást nyújtó tagállamokkal együtt – felméri a szíriai válság kezelésére szolgáló uniós regionális alap (a Madad alap) portfóliója kiterjesztésének lehetőségeit Irakban, ezáltal lefedve a humanitárius segítségnyújtás és a hosszabb távú fejlesztési támogatás által nem érintett területeket.

Az EU a továbbiakban is ösztönözni és finanszírozni fogja az iraki magán- és állami szervezetek részvételét az EU „Horizont 2020” elnevezésű kutatási és innovációs keretprogramjában.

E stratégia végrehajtásának ütemét és sikerét meghatározó tényező az Irakban kialakult helyzet, valamint az iraki kormány és nép hajlandósága és képessége arra, hogy végrehajtsa a szükséges reformokat. Elképzelhető, hogy az országban zajló aktuális fejlemények, elsősorban a biztonsági helyzet, a politikai stabilitás, a reformok végrehajtása, valamint a nemzeti megbékélés előrehaladása alapján az EU-nak módosítania kell az Irakban alkalmazott szakpolitikáit és eszközeit. **Az Iraknak nyújtott uniós támogatás szintjét a következőkhöz kell kötni: az ország reform melletti elkötelezettsége, a demokratikus elvek tiszteletben tartása, az inkluzivitás, az erőszak alkalmazásának tilalma, továbbá a polgári állami intézmények előtérbe helyezése a biztonság és a politikai irányítás területén.**

Az Irak szomszédjai által követett megközelítés döntő szerepet játszik az ország stabilizációjában, a nemzeti megbékélési folyamat sikerében és az újjáépítési erőfeszítésekben. Az EU-nak ezért meg kell vitatnia ezt a kérdést a régió belüli partnerekkel, hogy megerősíthesse azt az üzenetet, hogy a konstruktív és támogató magatartás, melyet Irak szomszédjai az iraki nép és a kormány irányába tanúsítanak, nemcsak Irak számára jár majd előnyökkel, hanem a régió egészének stabilitása számára is.

Az Irak támogatását célzó regionális és nemzetközi szerepvállalás megszilárdításának elősegítése érdekében az EU az iraki kormánnyal, Kuvaittal, az Egyesült Nemzetekkel, a Világbankkal és egyéb partnerekkel együtt közösen elnökölni kívánja az **Irak újjáépítéséről és fejlődéséről szóló konferenciát**, mely 2018 februárjában kerül megrendezésre. A valamennyi kulcsfontosságú donor és Irak szomszédos országai részvételével zajló konferencia házigazdája Kuvait lesz.

Az EU két év múlva tervezi felülvizsgálni ezt a stratégiát, hogy értékelhesse a stratégiában ismertetett fellépések hatását és elvégezhesse a szükséges kiigazításokat. Ennek részét képezi annak értékelése, hogy hogyan fogadták az EU szakpolitikáit az elsődleges érdekelték Irakban, annak érdekében, hogy biztosítani lehessen a helyi lakosság és az iraki kormány folyamatos támogatását az uniós szerepvállaláshoz.